

DESET SOUČASNÝCH
ŘECKÝCH BÁSNÍKŮ

BÍLÁ V SOUSEDSTVÍ MODRÉ

ČESKOSLOVENSKÝ
SPISOVATEL
PRAHA

© Československý spisovatel, 1986

Deset současných řeckých básníků:

XL-3-22

18-1830-96
ÚSTŘEDNÍ KNIZOVNA
FILOZOFICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY
BRNO

10-

**JANNIS
RITSOS**

Přeložil
Jan Pilarš

J. RITZOS

Epitaf

VI

V květnovém dni ses vrátil mi, v květnovém dni mě opouštíš,
na jaře, kteréš miloval a po schodech jsi stoupal výš

na verandu a díval ses do kraje nikdy nedosycen
a očima jsi rozžíhal celý svět jako velký svícen.

A nataženým prstem jsi mi ukazoval do dále,
kde všechno dobré a sladké nám růžové mlhy skrývaly.

I moře jsi mi ukázal, co třpytilo se v pokoji,
stromy i mírné pahorky v modrém průsvitném závoji

a malá vyhublá ptáčátka, mravence, husté křoviny,
diamantové kameny a opocené nádoby ze hlíny.

I kdybys mi byl, synáčku, ukazoval i hvězdy v noci,
já už je dávno viděla zářivější v tvých modrých očích,

toliks mi toho vyprávěl svým teplým hlasem mužně milým,
kolik by toho oblázky v mořském přílivu nestačily,

slibovals, synu, že patříš nám bude z té krásy mnohé,
a teď jsi zhasl a zhasla zář a náš oheň.

Tyto stromy se necítí dobře pod ubývajícím nebem,
 tyto kameny se necítí dobře pod cizími kroky,
 tyto tváře se necítí dobře, nesvítlí-li na ně slunce,
 tato srdce se necítí dobře, nedostává-li se jim spravedlnosti.

Tato země je tvrdá jako mlčení,
 svírá ve svém životku rozžhavené kameny,
 svírá v ohradách světla osířelé olivy a vinohrady,
 zatíná zuby. Chybí jí voda. Má jen světlo.
 Cesta se ztrácí v jasu a stín ohrady je ze železa.

Zkameněly stromy, řeky a hlasy ve vápenkách slunce.
 Kořen klopýtá o mramor. Keře jsou pokryty prachem.
 Mezci a skaliska. Jsou udýchání. Chybí jim voda.
 Všichni žízni. Celé roky. Ohryzávají skrojek nebo
 nad svým hořem.

Jejich oči jsou rudé nevyspáním,
 hluboká jizva trčí mezi obočím
 jak cypřiš mezi dvěma kopci při západu slunce.
 Jejich dlaň je přilepena k pušce,
 puška je prodloužením jejich ruky,
 ruka je prodloužením jejich duše,
 na rtech mají hněv,
 bolest je ukryta hluboko na dně jejich očí
 jako hvězda v míse soli.
 Když si tisknou ruce, slunci se zdá, že svět je v bezpečí,
 když se usmějí, vyletí jim vlašťovka z divokých vousů,
 když spí, dvanáct hvězd jim vypadne z prázdných kapes,
 když jsou vražděni, život táhne do kopce s bubny a prapory.

Tolik let všichni hladovějí, padají žízni, tolik let jsou zabíjeni,
 obklíčení pevninou a mořem.

Žár jim ohlodal pole a sůl zaplavila domky,
 víchr vyvrátil dveře a pár bezů na náměstí,
 větrami jejich pláště vchází a vychází smrt,
 jejich jazyk je kyselý jako cypřišová šiška.
 Psi schoulení v jejich stínu pošli.
 Liják dupá po jejich kostech.

Na hlídkách zkamenělí kouří dobytčí hnůj a noc
 a dívají se na bouřlivé moře, v němž se potápí
 rozbitá číže měsíce.

Nemají už chleba, nemají už náboje,
 teď nabíjejí děla jenom svými srdci.

Tolik let obklíčení pevninou a mořem
 všichni hladovějí, všichni jsou zabíjeni, nikdo však nezemřel –
 na hlídkách svítí jejich oči
 jak praporec, jak velký rudý oheň
 a každé ráno jim vyletí z rukou tisíce holubic
 ke čtyřem dveřím obzoru.

Kráčeli přímo k úsvitu s důstojností člověka, který má hlad, v nehybných očích jim tuhla hvězda, na ramenou nesli poraněné léto.

Tudy pochodovalo vojsko se střepy z bitev v těle, se zatvzeleností zubů zakousnutých do nezralé hrušky, s měsíčním pískem v bagančatech a uhelným prachem, který jim zalepil nosní dírky a uši.

Od stromu ke stromu, kámen po kameni přešli svět, s trním pod hlavou trávili spánek. Nesli život ve dvou vyschlých rukou jako řeku.

Po každém kroku dobývali sáh nebe – aby je rozdali. Na hlídkách kameněli jako zuhelnatělé stromy, když tancovali na náměstí, třásly se v domech stropy a v policích cinkalo sklo.

Ó jaká píseň rozvlmíla vrcholky kopců – kastrol měsíce drželi mezi koleny a večereli a rozmáčkávali v listoví srdce svá trápení, jako kdyby mačkali blechu mezi tlustými nehty.

Kdo ti podá za noci pecen, abys nakrmila sny?
Kdo se postaví do stínu oliv s cikádou, aby nezmlkla, teď když vápno poledne natírá stěnu kolem obzoru a smazává jejich vznešená mužská jména?

Tato země voní po ránu, země jejich i naše – jejich krev – tato voňavá země – kdo jí to řekne teď, když naše vinice zamkly dveře a světlo na střechách a v korunách se ztenčilo, kdo jí to řekne, že polovina jich je pod zemí a druhá polovina v okovech.

Tolik listů prosvětluje slunce na dobrý den, tolika vlajkami plápolá nebe a ti zde jsou v okovech a tamti pod zemí.

Mlč, zakrátko se rozezvučí zvony.

Tato země patří jim i nám.

Pod zemí ve zkrížených rukou svírají provaz zvonu – čekají na znamení, nespí, neumírají, čekají, aby ohlásili vzkříšení. Tato země patří jim i nám – nikdo nám ji nemůže vzít.

Dům, ulice, fíkovník, na dvorku slupky slunce,
 které zobají slípky.
 Známe je a ony znají nás. Někde mezi keři
 tu zapomněla osika svou žlutou košili.

Tady je mravenčí chatrč a hrad sršně s mnoha střelnicemi,
 na olivě zůstal prázdný svitek cikády a její letošní zpěv,
 v keřích tvůj stín, co ti jde v patách jako mlčenlivý pes,
 který dost zkusil,
 věrný pes – v poledne sedí vedle zaprášeného stínu a očichuje
 vavříny,
 večer se schoulí do klubíčka u tvých nohou a zírá na hvězdy.

Z hrušek dozrávajících mezi nohama léta proudí ticho,
 z vody v kořání svatojánského chleba se šíří ospalost,
 vesna má sedm sirotek, kteří jí usnuli v sukních,
 polomrtvého orla v očích
 a tam nahoře za smrkovým lesem
 usýchá kostelík svatého Jana Poustevníka
 jako bílé výkaly vrabce na širokém morušovém listu
 v žáru slunce.

Tento pastevec zahalený do kožichu
 má na každém chlupu svého těla vyschlý potok,
 v každé dírce fujary dubový háj
 a jeho hůl má stejné suky
 jako veslo, které poprvé brázdilo modrou hladinu Hellespontu.

Nemůžeš zapomenout. V žilách javoru
 proudí tvá krev, protéká keři ostrova a jeho bobulemi.

Mlčenlivá studna vydává z hloubky o polednách
 okrouhlý hlas z černého skla a bílého větru,
 okrouhlý hlas jak staré amfony, stejný pradávný hlas
 a obloha bělostí omývá kameny a naše oči.

Každou noc luna převrací na polích veliké mrtvé,
 ohmatává divokými studenými prsty jejich tváře,
 aby našla svého syna podle jizvy na bradě a kamenného obočí,
 prošacovává jim kapsy. Pokaždé něco najde. I my nacházíme.
 Talisman ze svatého dřeva. Zamáčknutou cigaretu,
 klíč, dopis, hodinky, které se zastavily v sedm.
 Natahujeme je znovu. Hodinky jdou.

Až se pozítří rozpadnou jejich uniformy
 a oni zůstanou nazí mezi vojenskými knoflíky
 tak jako kusy oblohy mezi letními hvězdami,
 tak jako zůstává řeka mezi oleandry,
 tak jako se vine na počátku jara stezka mezi citronovníky,
 možná, že tehdy najdeme jejich jméno a vykřikneme: Miluji.

Tehdy. Ty věci nám ale připadají jako velmi vzdálené
 a zároveň jako velice blízké, jako když ve tmě stiskneš ruku
 a řekneš Dobrý večer
 s hořkou laskavostí cizince, který se vrací domů,
 a tam ho nepoznávají ani příbuzní,
 neboť on poznal smrt
 a poznal život před životem a nad smrtí
 a dobře ví, kde jsou. Nelituje. Zítřka – říká. Je si jist,
 že cesta nejdlejší je nejkratší k srdci Boha.

Potvrzení

Hle, hodina, kdy ho luna líbá úzkostlivě na spánek,
chaluha, květináč, židle, kamenné točité schody mu říkají

Dobry večer.

A hory a moře a města a obloha mu říkají Dobry večer,
a tehdy on klepe popel z cigarety přes zábradlí balkónu
a může lkát kvůli nabyté jistotě,
může lkát kvůli jistotě stromů, hvězd a svých bratrů.

Jak se tak procházel, uvědomil si, že má zařáté pěsti.
Potichu, zdráhavě, potají – pokusil se je otevřít.
Nuže, teď jsem tedy úplně samostatný, řekl si. Byť bylo zima,
sedm vlaštovek ještě na telegrafním drátě,
další dvě, ty menší, se mu schovaly do kapes.